

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

Sumarul :

- N. IORGA. — Sate și mănăstiri din România: Prefață și Pe
Ceahlău.
ION BORCEA. — Chemare (poezie).
M. SADOVEANU. — Moș-Simion.
G. SĂPUNARU. — Păstorița (poezie).
ARTUR GOROVEI. — Poveste.
SC. — Notița.
RED. — Răspunsuri.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6 (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Ediție populară

Abonamentul 6 lei pe an

A apărut

In Editura Institutului de
arte grafice MINERVA

Sate și Mănăstiri din România

de N. IORGA

PROFESOR UNIVERSITAR

Un admirabil volum ilustrat de 360 pagini.

Prețul : Lei 2.50.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUPT DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
6 Lei pe an

SATE ȘI MĂNĂSTIRI DIN ROMÂNIA ¹

PREFAȚA

Acesta e al doilea ² volum din lucrarea ce am plănuit asupra Românilor și țerii lor întregi, libere și supuse.

Prin el vreau să fac cunoscut ținuturile României supt o îndoită infățișare: aceia a satelor de astăzi și a naturii de care sînt încunjurate și aceia a frumuseții istorice, întrupată în mănăstiri și biserici, cea mai scumpă și rară, cea mai adevărată și originală a lor podoabă.

Pentru aceasta am călătorit trei luni de zile, aproape neîntreput, cheltuind pretutindenî banii mei și fără nădejdea unei despăgubiri bănești din partea publicului, care nu va crede poate că mi se cuvine măcar o despăgubire morală.

M'am întors cu această carte și cu un sentiment mai puternic despre însușirile alese ale țerii și poporului nostru. Amintirile mele despre oameni sînt mai toate bune, și, dacă am întimpinat neplăceri, aceasta a fost totdeauna la tirgoveți, la frunțașii lor, și nu la sătenî. Între țeranî m'am simțit oricînd ca între oamenii cei mai vrednici, mai de omenie și mai gata de ajutor.

Cartea de față ar trebui să îndemne la călătorii în România pe mulți dintre acei ce cred că numai frumusețile străinătății sînt vrednice de văzut. Cei ce vor fi ispitiți să străbată țara, vor fi mulțamiți. Traiul și drumul sînt ieftene. Dacă se cetesc atîtea plîngerî prin ziare, motivul e numai infumurarea celor mai mulți călători, cari socot că nici-un pat, nici-o mîncare, nici-o trăsură nu sînt vrednice de așa niște oameni cum sînt ei. Nicăiri poate nu sînt atîția *snobi* (adecă oameni cu mofturi) ca la noi și, dacă snobul supără pe alții,

¹ Din cartea cu acest titlu, apărută acum, în editura institutului «Minerva», pp. 366, in 8°, cu ilustrațiuni.

² Cel d'întăiu e *Drumuri și orașe din România*. București, Minerva, 1904.

el își strică totdeauna și lui plăcerea. Firește că cine vine cu gura mare, fornăind cuvintele și batjocurind orice e mai pre jos decit în București, va fi rău primit și ușile se vor închide înaintea nasului său prea mare și prea suptire. Dar oricine va veni cu cuviință în orice colț al țerii nu va avea să se plîngă de ce va întîmpina. Poporul nostru e bun.

Am scris mai mult pentru acel public care prețuiește și folosește scrierile mele. El nu e strălucit: în el nu se întîmpină oameni bogăți și de neam mare cari n'au nevoie nici de ceia ce spun eu, nici de limba în care spun; în el nu se întîmpină *intelectuali* fini, cari caută sentimente prefăcute, idei de o falsă originalitate și cuvinte abătute de la înțelesul lor obișnuit, cum se află în bătrînele literaturi europene: acești intelectuali și oameni învățați/ nici nu înțeleg felul meu de a scrie, care e acela în care s'a scris până la introducerea modelor apusene, felul de a scrie al cronicarilor și tălmăcitorilor bisericești, care corespunde felului de a vorbi al poporului. Mă îndrept către cei mulți, umili și săraci: către învățătorul și preotul din sate, către cetitorul de peste munți, om cu inima curată, către tinerii din școlile înalte și către acei ce le-au părăsit de puțină vreme pentru a intra în viață. Sint încredințat că ce spun aice e pe înțelesul și pe inima lor.

În anul viitor li voi infățișa, urmînd desfășurarea planului meu, descrierea Ardealului, a părților ungurești locuite de Romîni și chiar a Bucovinei și Basarabiei.

O lucrare de total asupra Țerii-Românești și poporului românesc va veni la sfîrșit.

PE CEAHLĂU.

Dez de dimineată, ne gătăm de suitul muntelui.

Peste munți zac neguri lăptoase, din care nu se mai alege nimic. Singură păjiștea cu miile de flori înalte mai răsare înaintea codrului, și la acest ceas așa de de vreme coșaii s'au apucat de lucru și culcă pale groase. Cărarea spre virf se deschide între brazî printr'un revărsat sălbatec de bolovanî pe cari i-a prăbușit pirăul de munte, deschizătorul drumului săpat.

Pacea brazilor ne învăluie, nici-o rază nu răzbate prin atitea trunchiuri ce se îngrămădesc și se încalcă; în adîncurile negre zac bătrînii și învinșii, tăind pieziș calea cu crengile uscate, negre ca și cum ar fi trecut prin focul dogoritor. O lumină nehotărită, înșelătoare plutește în strimta cărare.

Călătorul nu merge aici; el se luptă. În calea lui stă țerna umedă, cleioasă, care lunecă, prundișul ce se rostogolește supt picioare; e blagoslovită piatra ce iese la iveală din loc în loc și face ca o scară neorinduită pentru duhurile ușoare, săltărețe ale muntelui prăpăstuit. Inima bate puternic, gîtul se usucă, sudoarea scaldă fruntea și mușchii parcă se rup în avînturi.

Oboseala te oprește în loc. De jur împrejur, nici-un zgomot și nici-o viață. Palatul farmecelor zace încremenit. Numai din cînd în cînd suflarea vîntului trezește în această uriașă alăută un sunet ca al mării îndepărtate, sau cite o cascadă foșnește mătăsos în fundul prăpăstiei. Șipote revarsă grăbit o apă ca ghiața, care taie dinții de durere cînd se ating de dînsa.

Privești se deschid din loc în loc, răsplătitoare. Zeci de culmi mărunte îți stau supt picioare cu colțurile lor de pădure și covorul lor verde; creștături arată mersul riurilor și pîraielor; case albe se înșiră în marginea văilor; cite un coperemînt steclește singuratec.

De la o vreme stîncă răsare prin brazii, cari se răresc întăiu, apoi se micșorează ca niște tufișe îmbîcsite, până ce la urmă, sus de tot, ei sînt numai un covor pîslos, frate bun cu mușchiul, mîntuit și el cu șfichiuri verzi de frunzuțe ascuțite. Atunci, pe lingă dînsul, nu mai sînt decît buruienile înălțimilor: clopote umflate, albastre și vi-nete, potire mărunte, albe, mierea ursului cu floarea bătută, ferega dințată ca un pieptene. În cite un colț de stîncă se ascunde *edelweissul*, cu floarea albă, moale, ce pare moartă.

Muntele nu e durat din stîncă, ci din acel amestec de petriș, din acel conglomerat cu grăunțe mici albe, care se dezvălește de odată. la cite o surpare a vegetației. Piatra goală, trista lespede sură, e un adaos, o podoabă măreață. Ai zice că ea a fost adusă de departe, ridicată și clădită de minile unor ființi cu puteri nemărgenite, a căror operă a fost dărîmată într'un mare cutremur risipitor de lumii. Pare că deosebești trei rînduri de zid, la înălțimi deosebite: dintr'unul au rămas colți, din altul un larg pîrete drept, din cellalt, tocmai sus, frînturi de turnuri, cum nici pe a cincea parte nu le poate clădi omul. Acolo e Panaghia, masa de piatră în jurul căreia, din cele patru părți ale lumii, se luptă vînturile. Acum nu se mai văd de jur împrejur decît culmi curățite de ori-ce amănunte, de ori-ce deosebiri, cazane albastrii răsturnate în șase, în șapte șiruri, și bătute de bruma fumurie a depărtării.

Iar la întorsul spre poale, în căldura și în puternica lumină de după amiazi, privești, adinioarea așa de severe, de pustii și reci, par numai o veselie. Florile îmbălsămează toate și fluturi albi zboară

să le caute, afinele negre, ca niște nasturi mărunți, rodul celor mai mari înălțimi, chiamă la o hrană răcoritoare în mijlocul foilor lor lucioase ce se întind până departe, ca o rețea. Rășina picură miro-sitoare din trunchiurile dogorite ale brazilor. Razele se resfrîng în apa de argint a șipotelor, lingă care vitele sună din tălângi. În colțuri de adăpost, excursioniștii au aprins focuri roșii pentru mîncarea de amiazi. Băieții cari au închiriat cai drumeților vinează prin scorburi edelweissul, cățărîndu-se ca niște veverițe, sau pîdesc fragul, zmeura, ascunse la picioarele brazilor.

Și, cînd ai ajuns jos, cîmpia înflorită aromește nebună, freamătă, foșnește și cîntă prin aripile neastîmpărate ale sutelor de greieri, ce proslăvesc biruința zilei luminoase și calde....

N. IORGA.

CHEMARE

(DIN «LIRĂ ȘI SPADĂ» DE TH. KÖRNER)

*La arme, neamul mieu! Cu tine-i cerul.
Pe munți se 'nalță semne marș de țară,
E scris: în sînge să se 'ncrunte fierul;
La arme, neamul mieu! Cu tine-ă cerul,
Sosit-a secerișul crunt în țară:
Scăparea cea din urmă-î în oțele!
Cu piept viteaz prin sulii să-ți faci cale
Și sîngele-ți curat și cald să spele
Țărîna sfîntă a moșiei tale!*

*Tu nu rîvnești deșartă biruință;
Războiul tău e luptă sfîntă, mare!
Căci drept și cinste, lege și credință
Ți-au smuls și te lăsară 'n saferință;
Dar soarele dreptății iar răsare!
De vaiete colibele-ți sînt pline,
O țară 'ntreagă sufere și plînge;
Dar ziua răzbunării, iată, vine —
Și spadă ta se va 'ncrunta în sînge!
Îți frînge plugul, leapădă toiagul!
Să tacă doina 'n vale și pe couste!
Îți părăsește fără teamă pragul: —*

Acel ce filfiie asupra-ți steagul,
 A vrut să-și vadă 'n arme mîndra-i oaste.
 El vrea, în zorii zilei de dreptate,
 Altar măreț și vecinia să-și clădească;
 Cu spada fi-vor pietrele tăiate —
 Cu sînge de viteji vrea să-l sfințească.

Ce plîngeți, voi, neveste și fecioare,
 Amara voastră soartă de femeie, —
 Cînd un viteaz în luptă sfîntă moare, —
 Că Domnul nostru spadă lucitoare
 În brațul vostru slab n'a vrut să deie?
 Îngenuchiați la sfintele altare,
 S'aduceți mîngîiere suferinții!
 Din rugăciuni cucernice răsare
 Izbînda cea curată a credinții.
 Rugați-vă ca să ni dea tărie,
 Și azi, ca'n vremile de mai 'nainte,
 Poporul său nebiruit să fie!
 Rugați-vă, chemați-i ca să vie
 Toși mucenicii luptei noastre sfinte!
 Răzbunători arhangheli să pogoare
 Să cîrmuiască mîndrele șiraguri!
 Voi, umbre mari din timpuri legendare
 Veniți, veniți, în filfît de steaguri!

Cu tine-i cerul și pîri-va iadul!
 La arme! căci e zlua răzbunării!
 Sus inima! Sus crește 'n codri bradul.
 Sus pe moviți de morți va fi răsăd
 Măreței flamuri a neatîrnării! —
 Dar cînd veți sta — pe fruntea ta cunună —
 În strălucirea vremilor trecute,
 Să nu uiți morții tăi, — ci le'nunună
 Cu ramuri verzi mormîntele tăcute!

ION BORCIA.

CEGETARE

Sînt mulți oameni cari, alergînd după o trăsură, își inchiuie că fac drumul
 mai ușor.

X.

MOȘ-SIMION ¹

De cităva vreme, moșneagul ducea o viață foarte amărită, departe de lume, în ruinele *Cetățuiri*. Prietenii de altă dată, rudele, cunoscuții dintr'un sat cu el, toți, nu mai erau. Unii se duseseră pe ceia lume, alții rămăseseră pe la căminurile vechi; numai el, fără nici-un sprijin în viață, fusese mînat de multe vînturi și acuma își aștepta sfîrșitul acolo, în ruinele de la marginea Iașului.

Acum era bolnav. Auzia, noaptea, glasuri care-l chemau în întunerecul de afară al gangurilor. Sta cu ochii deschiși în lumina slabă din odăiță, se ridica în capul oaselor și asculta. Prin podul vechiu treceau duruituri grăbite, apoi o voce jalnică chema în tăcerea adîncă: Simioane! Simioane!

Bătrînul își ținea răsufierea și-și ațintia urechia. Inima slăbită bătea mai tare. Apoi gura cu buze uscate se deschidea, se strîmba dureros, îngîna:

«Cumătră Anică..., cumătră Anică...»

Nimeni nu răspundea. Și moșneagul murmura, după un răstimp: «... Doarme... Cumătră Anică... cumătră Aniică!» Cumătra Anica mormăia, somnoroasă:

«Ce-î? Iar n'ai liniște? iar ți se năzare, moșneag nebun!

— Cumătră Anică, l-am auzit iar...

— Bine, bine... l-ai auzit: vine să te strîngă de gît!

— L-am auzit... îngîna moșul, sfios.

— Da, știu, l-ai auzit... Culcă-te mai bine și te liniștește... Nu-î chip să se hodinească oamenii din pricină-ți...

— Nu te supăra, cumătră Anică... Eram treaz, bun treaz... și l-am auzit, cum te aud... Mă striga pe nume: Simioane! Simioane! Pe urmă a tăcut. Nu te supăra, cumătră Anică!

— Bine-bine, culcă-te. Nu mă supăr.»

Baba, mormăind nemulțămîtă, se întorcea cu fața la perete, trăgea cațaveica peste cap și se ghemuia în țolinci.

Iar moșneagul sta în lumina vînată a candeliei, în capul oaselor, cu gura căscată, cu ochii țintîți în necunoscutul care-l chinuia. Barba rară, pîrlită, părul în șuvițe lungi, impresurau un obraz galben și doi ochi arzători în orbite negre. Stătea nemișcat, în mînile puse peste genunchi, pe pătura zdrențuită.

Baba adormia curînd, răsuflea regulat, ofta și suspina în somn. În tăcerea ruinelor se auzia țîrîitul tremurător al greierilor.

¹ Din volumul *Durpîi innăbușite*, apărut acum, în editura «Minervei», pp. 286 în 8°.

Apoi iar trecea un duruit depărtat pe sus și glasul slab suspina :
Simioahe ! Simioane !

Moșneagul îngina fricos : — «Cumătră Anică !... — Apoi tăcea. Prin
noaptea de afară a ruinelor, pași ușori treceau, se auziau filfiri de
aripi, scârțiri încete.

«Cumătră Anică ! of ! cumătră, cumătră...» și moșul ofta greu.

De când auzia, noaptea, glasuri și zgomote, bătrînul slăbise și min-
tea i se întunecase. Ziua nu mai lucra nimic ; ședea în soarele care
încălzea ruinele Cetățunii bătrîne, într'un ungher al zidurilor, și părea
că se gîndește. Dar mîntea lui necăjită nu gîndia nimic și ciolanele
trudite n'așteptau decît liniștea mormîntului.

Cîteodată, cu pași grei, umbla prin ruina domnească, pe care ră-
măseseră urme șterse de sfinți zugrăviți ; și pașii îl duceau, prin soa-
rele auriu, tot spre ungherul zidurilor, la banca vînată de brad. Prin-
tre dărîmături și printre petele de pajiște verde, umblau liniștite găi-
nile pestrițe ale babei ; cîteodată, în gura tainițelor părăsite, cînta
cocoșul, deștepta liniștea de sihăstrie și bolțile sub-pămîntene, prin
care trecuseră, cu glasuri de vifor, tragediile trecutului.

Moșneagul slăbia. Într'o noapte, treaz fiind, pe ferestruia zăbre-
lită din spre asfințit, pătrunseră razele lunei și vărsară o baltă de ar-
gint pe dușamelele negre.

Sufletul moșului se însenină și se liniști puțin, și ochii arzători, lu-
necînd pe rîul de lumină, ieșiră din ruini, se întoarseră cu sufletul în-
dărăt, și începură călătoria în anii depărtați și drăpădiți.

Simion cel de odinioară era bărbat ca toți bărbații și trăia cu ne-
vasta cum trăiesc toți oamenii cu femeile lor. Toată săptămîna mun-
cia, umbla, ba încolo, ba înapoi ; Dumineca, trebuia să cîntească la
crîsmă, altfel nu era în rînd cu ceilalți gospodari. Nu-î vorba, se
ducea și la biserică, că așa-î frumos, să se mai închine omul din cînd
în cînd, — dar de la crîsmă nu putea lipsi. Se ducea cu nevasta ;
cinstiau cu rudele un păhar, două, mai multe, pomenind numele tuturor
morților. După aceia se întorceau acasă. Dealtmîntrelea trăiau bine.

Numai într'un rînd a prins în patul nevestei pe vechil. L-a ciomă-
git bine și i-a dat drumul, iar pe nevastă a judecat-o c'o bîtă zdra-
vănă de corn, să ție mînte cît o trăi. Dar s'a trecut asta. Pe urmă
se duceau la biserică, la crîsmă, la tîrg. O dezmierda pe Ilinca cînd
era cu chef și o bătea cînd era trăsît : ca omul cu nevasta lui !

Au fost vremuri și mai bune și mai grele. Erau vremuri bune cînd
se făcea păpușoiu și pîne, cînd avea cu ce cînsti și petrece iarna. Dar,
după întîmplarea cu vechilul, a început o prigoană anarnică.

A prins Simion să se zbuclume. Umbla după lucru la cîmp, sămăna

pământ în șesurile Iașului, se chinuia în soare arzător vara întreagă. Toamna, se întorcea mulțămît, cu șirurile lungi de cară. Poposiaș, noaptea, la hanuri singuratece, aprindeau focuri în mijlocul taberii și prindeau a povesti întâmplări, în care furnicau nălucile și duhurile necurate.

Vara, scurma greu și stropia cu sudori pământul vinăt. Iarna, sta tolănit lângă vatră, în bătaia focului și petrecea cîștigul verii, pe cînd satul și cîmpiile adormiau supt blana albă, de omăt, în cîntecele vînturilor.

Așa a trăit cu nevasta cincisprezece ani. Copii au avut, dar i-au pus în pământ. După cincisprezece ani, îi vin Ilincăi hăchițele: o prinde omul cu un băietan care de-abia scăpase din oaste: fusese sergent. Nici nu mai rămîne vorbă, — i-a tras o bătae de-a zăcut pe coaste două săptămîni. Dar cu femeia nu te poți pune: îi scoți șase draci, dar al șaptelea tot rămîne!

A trăit atîta vreme cu dînsul, au mîncat dintr'o strachină, au dormit într'un pat, și, dintr'odată, uite, și-a luat muierea lumea în cap; a pus mîna pe ce era mai bun în casă, a luat părăluțele strinse cu mare trudă și s'a tot dus cu ibovnicul: femeie stătută, cu un băiat!

A rămas Simion singur, rușinat și amarît. Cum s'a făcut, cum s'a dres, de Ilinca n'a mai auzit. Singur s'a dus la crîșna, singur s'a întors acasă: a muncit fără tragere de inimă și fără nădejde, ani lungi după ani lungi.

A dus-o greu. Bătrîneța a venit degrabă după viața chinuită. Apoi a ajuns un biet om la care nu se mai uită nimeni, pe care nici-un suflet nu-l cercetează. Acù, la urmă, s'a îndurat cumătra Anica să-l ție și să-l îngrijească pînă ce i s'a împlini sorocul; și pe urmă să-i rămîie ei casa și pământul de acolo, din sat...

Stă cu dînsa aici, la marginea Iașului, în chiliile risipite. El goște toată vremea. Cumătra Anica își petrece vieța vînzîndu-și în oraș ouăle, găinele și verdețurile.

Moș-Simion sta cu ochii în lună și greierii turburau somnul casei vechi. Icoane de mult uitate izvorau din trecut, veniaș, se duceau pe rîul de lumină.

Șiruri lungi de care trec încet, pe drumuri cotite. Se opresc în poieni negre; un foc se aprinde în întunerecul codrilor; lumina rumenă învaluiie oameni și care, cu o pînză tremurătoare.

Pe urmă, întoarcerile de la vii în mijlocul toamnei, cu buțile pline de must turbure. O lumină dulce de lună... Oamenii tot drumul cearcă cu trestii gustul vinului nou, apoi încep a cînta în tăcerea cîmpiilor. Fînețe cosite se întind la dreapta și la stînga și stogurile de fin

par colibe adormite în depărtări. Scîrîitul duios al carelor, cîntecele tărăgănate ale cărăușilor, sclipirile depărtate ale iazurilor, toate par din altă lume, în pacea și lumina de basm a lunii.

Clăcile cu poveștile, minciunile și înfiorările lor; nunțile cu petreceri, cîntece și larmă: Anul Nou cu bătrînele lui obiceiuri, — toate vin așa de șterse, așa de slabe, ca ultimele chemări de bucium, toamna.

Toată viața curge de la început pînă la sfîrșit, fără bucurii, doruri și dureri mari. Iată o viață întreagă, din care nu s'a ales nimic! Femeia i s'a dus, — bătrîneța amară și desnădăjduită a venit, și glasul slab și adînc isvorăște iar din tăcere: Simioane! Simioane! — Se apropie sfîrșitul.

Lumina de lună se șterge, întunerecul se întinde: filfiri de aripi trec pe afară, scîrîtiri încete și oftări jalnice. Bătrînul e ațîtat și neliniștit și se învîrte în culcușul lui.

«Cumătră Anică! îngîmă el cu frică: cumătră Anică... Dormi?...» Ascultă un răstimp. «Cumătră Anică, e adevărat oare c'aveți să ne vedem pe cea lume? — Cine știe! Dormi cumătră Anică? — Doarme. — Dumnezeu știe!»

Moșneagul se întoarse mormăind în pat, apoi, după o bucată de vreme, începe iar:

«Cumătră Anică, oare mai trăiește Ilinca? — O fi murit! — Din pricina ei am ajuns eu așa... — Ba, la urma urmei, nici ea nu-i de vină... — Nimeni nu-i de vină... Cumătră Anică! — Dormi? Da, doarme... — Iaca eu nu pot să ațipesc...»

Bătrînul mormăi pînă într'un tîrziu, apoi adormi cu mîinile pe piept.

În zilele ce se urmară, moș Simion coborî în orașul peștriț și strălucitor din vale. De-abia își ducea bătrînețele amărîte. Cobora anevoie coasta repede; trecea prin cîmpia arsă a Bahluiului, pe care stau neinișcați în soare cai slabi și bătrîni; se uita nepăsător la cetele de țigănuși în zdrențe, la cîrdurile de giște care umpleau de puf apa neagră; intra pe la *Trei-Calici* și urca spre oraș cu pas scurt și nesigur, bătînd pietrișul cu cîrja-i de corn. Trecea încet prin liniște și colbul ulițelor, prin tăcerea bătrînei cetăți în agonie.

Se oprea la hală. Acolo mulțimea se frămînta într'o larmă surdă ca un muget prelung, prin pulberea luminoasă a verșii. Olteni grăbiți treceau zvîrlind țipete puternice, cu cobilița pe umeri; ovrei, în caftane, se opreau și-și vorbeau de aproape de afaceri, amestecîndu-și bărbile; săteni liniștiți își duceau boii de funie. Și moșneagul se răsima de un zid, la o parte, privia freamătul acestei vieți pentru

el neînțeleasă; — părea că-î trează, părea că dormitează și parcă aștepta ceva.

Tirziu, pornia îndărăt spre ruinele lui, prin cîmpia înecată de lumină a Bahluiului. Urca greu dealul, intra în curtea tăcută și se așeza pe banca lui de brad. Își punea mîinile pe genunchi și rămînea visînd, cu ochii înaintea, asupra Iașului pestrîț, cu turnuri strălucitoare, de-asupra cărora plutia, în amurgul de vară, o pulbere luminoasă de aur.

Cumătra Anica, rotofeie și rumenă, îl certa.

«De ce te chinuiești atîta? ce cauți acu la tîrg, — cînd de-abia îți porți picioarele?...»

— Nu te supăra, cumătră Anică; n'am liniște.... mă mai ieau.... Într'o noapte, am visat pe baba mea și acu nu mai am liniște....

— Nu ți-î greu să vorbești? Cine știe dacă măi trăește!...

— Adevărat... cine știe.... Poate sufletul ei mă caută. Astă noapte iar m'a strigat: — Simioane! Simioane!

— Iar începi?

— Nu te supăra, cumătră Anică.... nu te supăra!

Dar într'o zi, după nopți bătute de zgomote, murmure și glasuri, moș Simion, coborînd la hală, dădu peste o arătare ce venia, rătăcind parcă, din trecutul neguros. Era într'o Duminecă, și bătrînul, răzimat în colțul lui, privia în neștire o ființă care stătea pe gînduri lîngă o magherniță: o babă adusă de șele, slabă și tăcută.

Moșneagul tresări și mormăi:

«Eū parcă cunosc pe femeia asta....» și începu s'o privească cu luare-aminte, pînă ce baba își ridică ochii ștersi asupra lui. Atunci se lămuri totul în mintea moșului. Și viața întregă, trăită cu zeci de ani în urmă, viața nici prea bună, nici prea rea, îi veni în minte foarte ștearsă, — și moș Simion nu simți nici bucurie, nici mîhnire.

«....Asta-î baba mea.... Ilinca....»

Bătrîna pornise. Moșneagul se uită curios la dînsa cîteva clipe încă, apoi se mișcă înaintea, întinse brațul și o atinse ușor cu virful cîrjei.

Baba se întoarse. Moșneagul se puse în fața ei, apoi vorbi domol:

«Ilincă... mă mai cunoști ori ba?»

Bătrîna se uită țintă la moș, cu gura căscată. apoi zise deodată:

«Tu ești, Simioane? Iaca, numai după glas te-am cunoscut! — Tu ești?»

— Eū sînt!» răspuse moșneagul.

Prin jurul lor trecea grămădindu-se mulțimea în fierbere și soarele își tremura lumina de-asupra zbuciumului.

Baba zise: «Doamne, moșnege, cum am îmbătrînit noi!»

Bătrînul răspunse : «Iaca, din pricina ta am ajuns eu așa zile!»
Femeia tăcu și-și cobori ochii osteniți în pămînt. Apoi murmură :
«Și pe mine m'a lăsat răul cela chiar de-atunci...»

Bătrînul nu răspunse și baba nu mai zise nimic. Stăteau ca doi străini față în față.

După un răstimp mare, moșul zise domol :

Apoi Dumnezeu a vrut așa. Eu mă duc. Umblă sănătoasă...»

Un val de norod trecu, îi despărți. — Și bătrînul porni spre ruinele lui, prin mîhnirea Iașului bătrîn. Nu era nici mîhnit, nici bucuros ; nu mai doria nimic ; își ducea greu la deal ciolanele trudite, care n'asteptau decît liniștea mormîntului.

MIHAIL SADOVEANU.

CIOBĂNIȚA

*Îi mică — tot să aibă ca zece anișori...
Și cît îi de deșteaptă ! Cînd dimineața 'n zori
Vestesc prin sat cocoșii în cîntec ascuțit
Că noaptea-î pe sfîrșite și ziua a venit,
Din somn ea grabnic sare și repede se'mbracă :
Așa de multe treburi mai are ea să facă !...*

*Pe trupu-î ca mlădița ușor rochița-și strînge,
Iar mijlocelu 'n bete cu fluturi și-l încinge.
Cu apă ne'ncepută pe ochi se spală 'n pripă,
Bogatu-î păr de aur și-l piaptănă 'ntr'o clipă,
Și-apoi, cu voia bună ce-î rîde 'n obrăjori
Oițele își mîină spre pașiștea de flori.*

*Și minunat o prînde aleasa cusătură...
Și, mult gingaș, un zîmbet îi rîde 'n colț de gură !
Iar trandafirii rumeni s'aprinđ pe albul feții
Cum se desfac bujoriî în faptul dimineții.*

*Mirați s'opresc drumeții s'o mîngîie pe față
Cînd ea li iese 'n cale cu «bună-dimineața».
Moșnegi cu iarna 'n plete, ce-abia mai merg 'n bete,
De-o vād, își plîng cu lacrimi apuse tinerețe ;
Iar cei flăcăi așteaptă s'o vază prinsă'n horă,
Și mamele se roagă s'o capete de noră.*

*Ce staiu cosașii oare în coase răzîmași?...
 ... Da !.. cîntă «Ciobănița»... tăcere ! ascultați !
 Furați ca'n vis cosașii sorb cîntecul în tihnă
 Și lesne-î ispîtește prielnica odihnă.
 În suflet te pătrunde duiosul, blîndul viers —
 Cînd ciobănița cîntă, stă soarele din mers.
 Și-atîta duioșie-î în viersu-î plin de foc.
 Că apele 'mpietrite, și ele, staiu pe loc...*

*Voî, palide mimose crescute prin șalate,
 Văzut-ați voî o floare crescută'n sănătate ?
 Pe «Mica Ciobăniță» din plaiurile noastre
 N'am da-o noi pe zece, o sută, de-ale voastre !*

G. SAPUNARU.

POVESTE ¹

III.

Și a plecat, Făt-frumos.

A mers el cît a mers, și iată că într'o bună zi se pomenește, în față, cu o pocitură groaznică: Jumătate de om călare pe jumătate de iepure șchiop.

Cum l-a văzut, sluțenia naibeî, de tot să sară la el, și să-l răpuie, nu alta. Se răsti urît la Făt-frumos, și-î zise:

— Aū nu știi tu oare că oricine îndrăznește să calce pe meleagurile acestea, care sînt drepte ale mele, din moși strămoși, rob trebuie să-mi rămîie ?

— Omule, îi răspunse Făt-frumos, nici prin gînd nu mi-a trecut să mă împotrivesc voințelor tale; dar de unde vrei să-ți cunosc eu hotarele stăpînirii, și să știu legile care ți le-ai făcut? Fără voia mea am călcat pe locurile acestea.

Jumătate de om călare pe jumătate de iepure șchiop se uită chioriș la el, și, după ce clătina din cap, îi zise:

— Dacă-ți ceî așa frumos iertare, poate că mă voiu îndura de tinerețele tale.

Lui Făt-frumos îi sări țandăra.

El, să se roage?

Asta nu-î trecuse prin minte nici-odată, și nu putea îngădui unei asemenea stirpături să-l înfrunte în așa chip.

— Să mă rog eu de tine? Să cer iertare unui astfel de om fără de ju-

¹ Vezi n-rele 34, 35, 38 și 41

decată!.. Haide, alege-ți: din săbiu să ne tăiem, ori în luptă să ne luptăm? Pocitura se mai domoli, și, schimbîndu-și glasul, zise:

— Nicî din săbiu să ne tăiem, nicî în luptă să ne luptăm, că nu-î pentru tine, fecior de împărat, să te puî cu mine. Dar iată, ca să scapi de orice nevoie, și să plecî cu bine din Împărăția mea, să-mî aduci pe fata lui Sefer Împărat.

Ce se gîndi Făt-frumos, ce plan își făcu, ori că nu avea gust de gîl-ceavă, ori că cine știe ce, se hotări să iasă cu cinste din beleaua în care se virîse, și să-î împlinească pofta lui Jumătate-om.

Bātu palma cu dihania și plecă.

Și, cum mergea, zbuciumat de gînduri și muștrat de cuget că din pricina lui pătîmește cine știe ce biata lui soră, iacă se vede ajuns la marginea unei bălți, acoperită de mătreață verde, și năpădită de stuhărie, iar, pe mal, o știucă se bate de moarte.

— Că bine aî mai potrivit-o, își zise Făt-frumos, cînd văzu așa știucă solzoasă; chiar îmi era foame!

Și se pregătia să-și facă un borș bun din peștele ce-î căzuse în mină fără nici-o osteneală.

Dar, cînd s'o prindă, numai ce începu știuca a se ruga:

— Fie-ți milă de mine, Făt-frumos, și lasă-mă cu viață, căci eu pot să-ți fiu de folos la ceva.

Făt-frumos, pătruns de milă, o lăsă în pace; ba încă îi făcu și un bine: o aruncă în apă.

Atunci știuca, zbătîndu-se pe de-asupra apei, lepădă un solzișor, și zise voinicului:

— Iată acest solzișor, Făt-frumos; strînge-l binișor, și, cînd vei avea vre-o nevoie, gîndește-te la mine.

Făt-frumos luă solzișorul, îl puse în chimir, și plecă mai departe.

După ce mai merse el o bucată de loc, se întîlni cu un corb, care, în loc să zboare prin văzduh, săria ici colo pe pămînt, tîrîndu-și o aripă ruptă.

— Frumoase pene de pus la pălărie, își zise Făt-frumos, întinzîndu-și arcul ca să ucidă corbul.

Dar corbul îi zise:

— Făt-frumos, leagă-mî aripa și cruță-mî zilele, căci și eu pot să-ți fiu de folos la ceva.

Înduioșat de vorbele corbului, Făt-frumos își puse la loc săgeata în tolbă, îi legă aripa și-î dădu drumul.

Iar corbul îi dădu o peniță și-î zise:

— Na-ți penița asta, Făt-frumos, și, cînd vei cădea la vre-o nevoie, gîndește-te la mine.

Plecă voinicul nostru, și merse el cît merse, pînă ce întîlni un tăune care bîzîia de-ți lua auzul.

— Nu mai bîzîi, tăune afurisit, zise Făt-frumos, dînd să puie piciorul pe el.

Dar tăunul zise:

— Lasă-mă cu viață, Făt-frumos, căci de mare folos îți pot fi și eu. Milos, precum era, Făt-frumos se astîmpără.

Atunci tăunul îi dete un fulgușor din aripă, și-i zise :

— Păstrează-l bine, fecior de împărat, și, cînd vei fi la vremuri grele, gîndește-te la mine.

Plecă iar la drum, Făt-frumos.

Și merse el cît merse, trecînd peste ape mari și spumegoase, prin codri nepătrunși de soare, și, străbătînd cîmpii fără de sfîrșit, și ajunse la palaturile lui Sefer împăratul.

Dacă ajunse, îl zări împăratul de la fereastră, și trimese un slujitor să-l întrebe cine este și ce pofteste.

Slujitorul se întoarse înapoi cu răspuns, cum că străinul acela cătător, ceia ce are de spus, numai împăratului poate spune.

— Aduceți-l înnaintea mea, porunci împăratul.

Cînd se înfățișă Făt-frumos înaintea împăratului, acesta bănuî, după înfățișarea lui, că n'ar fi un om de rînd, și-l întrebă :

— Cine ești tu, flăcăule, și ce dorești de la mine ?

— Cine sînt eu, înnălțate împărate, nu-î acuma vremea să știî; iar ceia ce doresc de la Luminăția Ta, ți-oîu spune: am venit să-ți cer fata.

Sefer Împărat se minună de atîta îndrăzneală, și cît pe ce era să poruncească slujitorilor să-i râteze capul; dar își ținu firea și vru să puie la încercare semeția acestui tinăr așa de încrezător în el însuși.

— Ți-oîu da-o, măi băiete, zise împăratul. Dar la curtea mea așa este obiceiul, că ori cine îmi cere fata, se pune măi întâi la întrecere cu dînsa de-a ascunsele, în trei zile de-a rîndul; de nu-l găsește, o iea el pe dînsa, iar, de-l găsește, eu îi ieau capul.

Făt-frumos cam rămase pe gînduri, măi cu samă cînd se uită în spre gard, și văzu în fiecare par cite un cap de om, iar al sutălea par era gol, și tot se clătina și striga mereu; cap, cap!

Își luă inima în dinți, și răspunse :

— Mă prind, prea-mărite împărate, și, cum m'a sluji norocul, așa mi-a fi.

Atunci veni și fata împăratului, și se înțeleseră ca a doua zi să se ascundă el cum va ști măi bine.

Dăduse de greu, Făt-frumos.

Înțelegea el bine că nu-i vorba de ascuns prin pivniți, ori pe după grajduri, că acestea sînt jocuri de copii. Căzuse la grijă, bietul om, și se zbătea cu gîndul, cum să facă el să scape cu cîinste din încurcătura în care se virise.

Atunci își aduse aminte de știucă, și, scoțînd solzișorul din chimir, se gîndi la dînsa.

Și ce să vezi? Știuca lîngă dînsul.

— Ce poftesti, stăpine ?

— Iată cum, și iată cum, îi răspunse Făt-frumos.

— Atîta grijă să ai, stăpine.

Și știuca, plesnind din coadă, îl prefăcu în peștișor, și-l ascunse în fundul mării, printre ceilalți peștișori.

A doua zi, fata împăratului se sculă de dimineată, și începu să caute pe Făt-frumos, uitându-se prin ochiană. Și, cum se uita la mare, îl și zări, în fundul ei, printre peștișori, și, rîzînd, îl strigă:

— Înapoi, ștregarule; ai crezut că nu te-oii găsi!

Fetei lui Sefer Împărat îi plăcu și nu-i plăcu trebușoara asta. Îi plăcu, pentru că-i plăcea băiatul și istețimea minții lui; nu-i plăcu, pentru că, dacă-l va găsi și a treia oară, îl va pierde, și în vârful parului îi va sta capul, și, cum am spus, îi plăcea băiatul.

Cînd se înfățișă înaintea împăratului, acesta-i zise:

— Încercarea asta nu ți-a izbutit. Iea aminte că mai ai două încercări, și, dacă te va găsi, știi ce te așteaptă. Mie mi-i milă de tinerețele tale, și iaca stric legătura ce am făcut: îți dau drumul să te duci în treabă-ți.

— Mulțămesc, înălțate împărate, pentru grija ce-mi ai, dar eu sint obișnuit să-mi țin prinsorile, orice mi s'ar întimpla.

— Biné, mă biăete, numai să nu-ți pară rău.

Dacă, atunci cînd era prefăcut în peștișor și ascuns în fundul mării, și tot l-a găsit fata lui Sefer Împărat, ce are să se facă el pe ziua de mine?

Atunci scoase penița ce-i dăduse corbul, și se gîndi la el.

Și iată corbul, croncănind, se coborî din slava cerului, veni lingă el și-l întrebă:

— Ce dorești, stăpîne?

Făt-frumos își povesti tot năcazul, iar corbul îl îmbărbătă, zicîndu-i să n'aibă nici-o grijă.

Și bătînd odată din aripî, îl prefăcu în pui de corb, și-l amestecă într'un stol de corbi, care se urcă pe de-asupra norilor, și se perdu printre cele mai de sus ale cerurilor.

Fata de împărat prinse a-l căuta pretutindeni.

Caută-l în fundul mării; nu-i. Caută-l pe pămînt; nu-i. Începuse și ea a se îngriji. Ce-i veni în minte? Își îndreaptă ochiana în spre cer, și sus, sus de tot, pe la vîntul turbat, zări un stol de corbi care se învîrtia roată, și printre dînșii cunoscă pe Făt-frumos.

— Înapoi, ștregarule, că te-am găsit, strigă fata împăratului, și Făt-Frumos se coborî ca o săgeată, și, cînd ajunse în fața ei, se prefăcu iar în om.

Făt-frumos vede că se strînge funia la par. O încercare mai avea să facă, și, dacă-l va găsi fata împăratului, s'a isprăvit cu el. Amărit peste măsură, ședea la rădăcina unui pom, și se gîndia la năcazurile lui.

Dacă în fundul mării, ascuns printre peștișori, și l-a găsit; dacă în înălțimea cerului, mistuit printre corbi, nu a putut scăpa, ce să mai aștepte el pe ziua de mine?

Îi veni să meargă la Sefer Împărat, și să i spuie curat că se dă învins. Dar își aduse aminte de tăun, și numai ce-l auzi bîzînd:

- Ce dorești, stăpîne?
- Ce doresc eu, nu-mi poți tu face, răspunse Făt-frumos, aproape nebăgându-l în samă.
- Spune-mi și mie, stăpîne, ce nevoi te împresoară, ca să-ți fiu de folos.
- Au încercat alții, mai vrednici decît tine, să mă ajute, și nimic n'au folosit; d'apoi tu, un biet tăun!
- La urmă i-a spus tăunului amarul care-l înneca.
- Tăunul începu să rîdă:
- Bată-te norocul și veselia, zise el, de asta ești așa de plouat! Să n'ai nici-o grijă, și atîta supărare să te încerce cite zile vei avea.

ARTHUR GOROVEI.

NOTIȚE

Încă unul din tinerii noștrii scriitori s'a stins, în aceeași mizerie, răpit de aceeași boală neiertătoare, care au îmbrățișat cu ghiata morții pe un Popovici-Bănățeanu, Păun-Pincio, D. Manolache. Născut din părinți țărani, în Ivestii Tecucilor, Ștefan Petică s'a dedat cu o nerăbdare tinerească gazetăriei, colaborînd pe rînd la *Lumea nouă*, *Romînia Jună* și altele. Talentul lui real s'a vădit și 'n literatură: A publicat un volum de versuri (*Fecioara 'n alb*) și două piese (*Solii păcii* și *Frații*). Modern, uneori ultra-modern în scrierile sale, el a reușit să ne dea, mai ales în *Frații*, și inspirații de-o sinceritate sănătoasă. Scria bine romînește și a lăsat unele versuri frumoase, care te fac să regreți atmosfera turbure a spiritului lor decadent. Răsărit sub cerul curat al vieții țărănești, învins în lupta dureroasă a mizeriei orașelor mari, el s'a întors acum în liniștea cimitirului sătesc, unde va odihni de veci.

Sc.

RĂSPUNSURI

D. N. Loco. — Mulțumiri pentru mulțumiri și versuri. Am dori un fragment din *Cronicarii*, celelalte le păstrăm.

Tache Elis. Focșan. — În sfîrșit am reușit să citim «cu toată atențiunea», precum ne-ai cerut, versurile și prosa d-tale, răsărite din «ultima cauză a voinții de a publica ... adică voința de a fi (!)». Cu acelaș interes am mai citit și descrierea misterioasă a vieții d-tale «curioase de tot, așa cum o simt că este și cum o cunosc ca miracol destui prieteni». Rămîne să credem că ați recunoscut'o mulți fruntași ai orașului de *de aici*, că ce-am scris și ce-aș scrie n'ar fi lucrări zadarnice. Dar față c'o asemenea «recomandație», ce rost ar mai putea avea părerea unor oameni streini de orașul d-v., cari cred că n'ar trebui să urmeze a serie... «lucruri zadarnice»?!